

Riksbankens Företagsundersökning

SEPTEMBER 2012

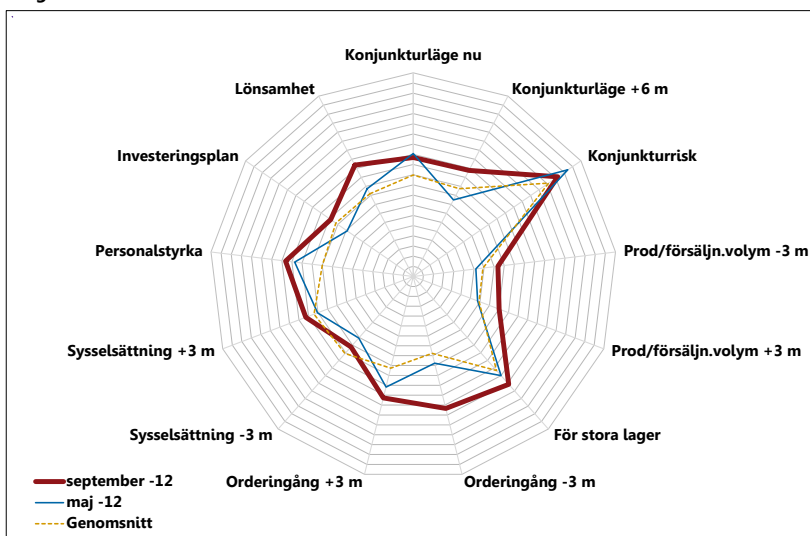
■ Riksbankens företagsundersökning i september 2012

Konjunktoren och priserna viker ned

Riksbankens företagsundersökning i september¹ visar att konjunktutsikterna har försämrats sedan föregående undersökning i maj. Många företag befarar sänkta priser och deras bedömning om produktion, lönsamhet och orderingång tyder på en vikande konjunktur. Den starkare svenska kronan innebär en hårdare konkurrens för exportföretagen och för vissa industribranscher är problemen mycket påtagliga. För handeln är läget relativt oförändrat med fortsatt återhållsamma hushåll. Kombinationen av en svag efterfrågeutveckling och en stark krona medför en prispress som är särskilt tydlig för tillverkningsindustrin.

Företagen har generellt blivit mer pessimistiska om utvecklingen i ekonomin jämfört med föregående undersökning i maj, vilket framgår av diagram 1. Svaren på frågorna är utplacerade längs en "eker" i diagrammet och ett netttotal längre från mitten innebär en försämring. Den röda linjen avser nuläget, den blå föregående undersökning i maj

Diagram 1. Svarsmönstret

Anm. Netttotalen är saldot mellan positiva och negativa svar och dessa är viktade baserat på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen. Översikten visar svaren på huvuddelen av frågorna i företagsundersökningarna. Svaren på olika frågor är placerade längs "ekrar". De senaste tre månaderna anges som -3m och de kommande tre månaderna som +3m. Frågorna publicerades 090202 och är tillgängliga via Riksbankens hemsida: <http://www.riksbank.se/sv/Press-och-publicerat/Rapporter/Riksbankens-foretagsintervjuer>.

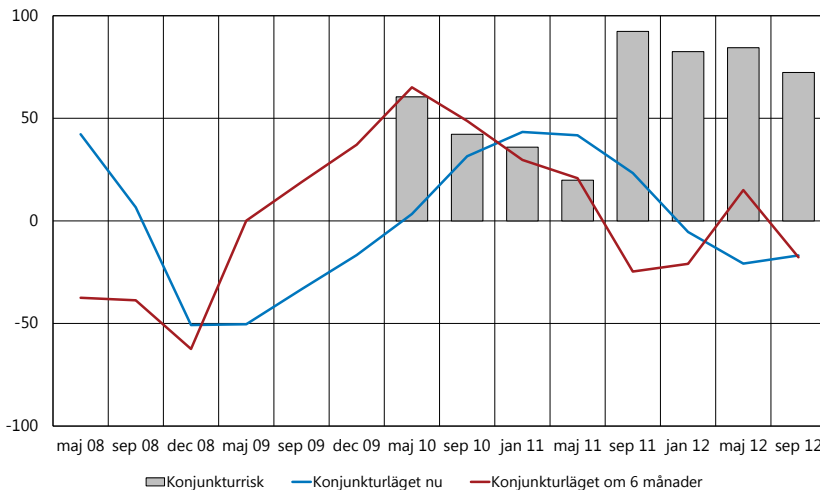
¹ Denna rapport redovisar resultat av de intervjuer som huvudsakligen gjordes 27/8-12/9. Antalet anställda i Sverige hos de 42 intervjuade företagen var cirka 260 000.

och den streckade gula är ett historiskt snitt av tidigare företagsundersökningar. Företagens uppger att lönsamhet, orderingång och produktion/försäljning har försämrats tydligt sedan föregående undersökning i maj.

OPTIMISMEN HAR FALNAT

I maj fanns en viss optimism hos företagen om den framtida konjunkturutvecklingen men den har nu fallit tillbaka (se diagram 2). Konjunkturläget upplevs fortfarande som svagt och många företag förväntar sig en försämring framöver. Frågan om risker från konjunkturen ställdes första gången under våren 2010 i samband med att den grekiska staten tvingades att inleda förhandlingar om nödlån. En kraftig majoritet av företagen uttryckte då stor oro för konjunkturriskerna. I takt med att situationen stabiliserades sjönk oron tillbaka för att återigen skjuta upp efter sommaren 2011 i och med den fortsatta skuldskrisutvecklingen i Europa. Därefter har konjunkturrisken legat kvar på högre nivåer än tidigare.

Diagram 2. Konjunkturläget och risker från konjunkturen
Viktade nettotal

Anm. Viktade nettotal baserade på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen. När det gäller företagens bedömning av konjunkturläget nu respektive om sex månader visar nettotalen i diagrammet saldot mellan andelen svar att konjunkturläget är bra eller blir bättre (positiva nettotal) respektive dåligt eller blir sämre (negativa nettotal). För frågan om konjunkturrisken visar nettotalet saldot mellan andelen svar att konjunkturrisken är större (positivt nettotal) respektive mindre (negativt nettotal) än normalt.

”MARKNAD OCH VOLYMER GÅR ÅT FEL HÅLL I EN PERFEKT STORM”

Utvecklingen i ekonomin är fortsatt tudelad men avmattningen påverkar alla sektorer. Förväntningarna om framtiden är som mest dämpade inom tillverkningsindustrin och bland byggföretagen. Inom handeln är bilden inte lika tydlig. Flera dagligvaruföretag uppger att försäljningen ökar och att de är nöjda med konjunkturläget. Inom detaljhandeln varierar läget beroende på specifika förutsättningar i respektive bransch. Till exempel gynnas detaljhandelsföretag som importerar från länder med valutor som har sjunkit i värde gentemot kronan. Detaljhandeln beskriver generellt att konsumenterna har pengar men att de är avvaktande. Många företag inom handeln är frusterade över detta och ett företag kommenterade läget så här: ”Vi har de två senaste åren försökt förstå hur marknaden fungerar och nu har vi gett upp”

För exportföretagen är den dominerande europeiska marknaden fortsatt relativt svag och utvecklingen inom den är ojämnt fördelad. Utvecklingen i de södra delarna av Europa är i vissa fall extremt svag och utvecklingen hämmas också av svårigheter med tillgång till krediter, dels för de svenska företagens kunder, dels för lokala svenska dotterbolag. Tecknen på en inbromsning i Kina är ytterligare en källa till oro. Även om verksamheten eller exporten till Kina inte är dominerande bedömer företagen att det finns risker med spridningseffekter till andra asiatiska marknader och även eventuella effekter på den globala efterfrågan.

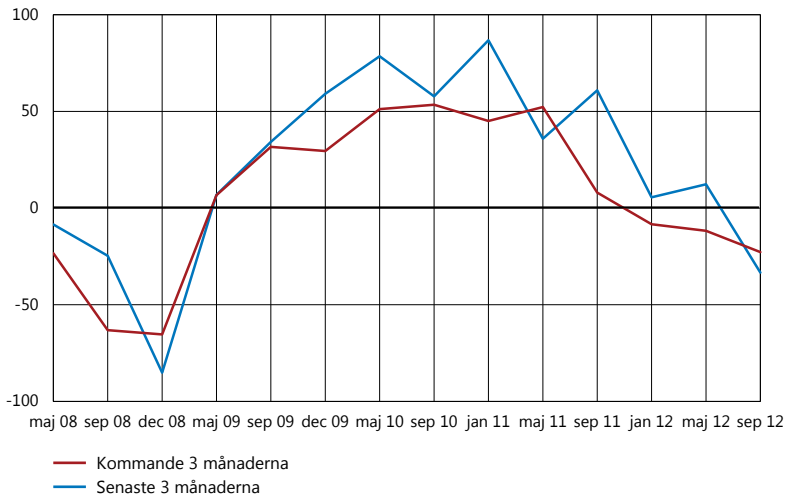
För en del industribranscher är växelkursen i kombination med otillräcklig efterfrågan ett stort bekymmer. Det gäller företag med relativt liten egen förädling och där man samtidigt är pristagare, dvs. beroende av marknadspriser på världsmarknaden.

”STOCKEN ÄR STOR, MEN ORDERINGÅNGEN LÄGRE”

Inom byggindustrin råder för närvarande relativt hög aktivitet och orderstocken är stor. Den del av verksamheten som går bäst är anläggnings- och infrastrukturbyggande medan bostadsbyggandet stadigt minskar. Den svaga orderingången är det största bekymret för byggindustrin trots att aktiviteten fortfarande är hög. Byggföretagen uppger högre krav på kontantinsatser, ökade krav på andelen försålda bostäder och negativa psykologiska effekterna av den europeiska skuldskrisen på hushållen som de viktigaste faktorerna till den dåliga utvecklingen.

Diagram 3. Ordergång för industri- och byggföretag

Viktade netttotal

Anm. Viktade netttotal baserade på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen. Frågan avser industri- och byggföretagens bedömning av ordergången de senaste tre månaderna respektive de kommande tre månaderna jämförda med närmast föregående tremånadersperiod. Nettotalen i diagrammet är saldot mellan andelen svar att ordergången har ökat (positivt netttotal) respektive minskat (negativt netttotal).

Industri- och byggföretagen har sedan början av året förväntat sig att ordergången ska minska (se diagram 3). Ordergången tycks ändå ha fortsatt att öka under 2012 fram till maj. Svaren i september tyder emellertid på att den senaste tidens utveckling har varit svag och inget i företagens svar tyder på någon snar återhämtning i ordergången.

OFÖRÄNDRAD SYSSELSÄTTNING NU – DÄREFTER FRÅGETECKEN

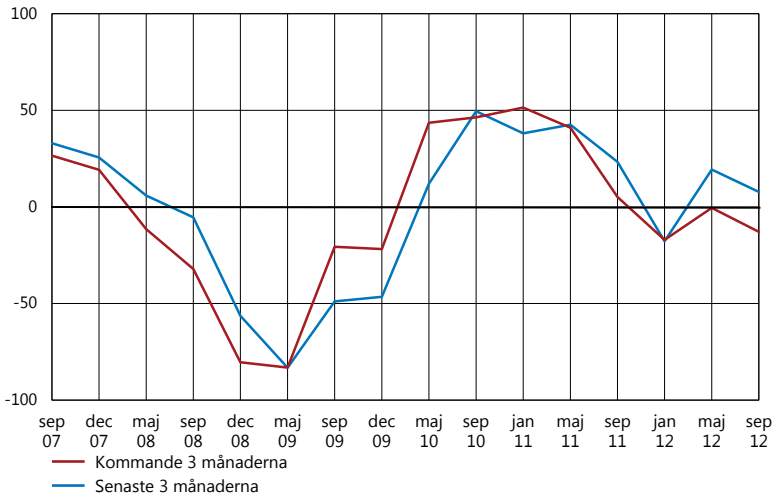
En majoritet av företagen uppger att man har fortsatt gott om utnyttjad kapacitet och att det är förhållandevis lätt att få tag på personal. Företagen har också ökat antalet anställda något de senaste månaderna. För de kommande tre månaderna planerar man dock att dra ned på antalet anställda (se diagram 4). Personalstyrkan betecknas också i allmänhet som för stor givet efterfrågan och produktion.

Sysselsättningsutvecklingen skiljer sig delvis åt mellan olika delar av näringslivet. Under de kommande tre månaderna avser både byggsektorn och industrin att minska antalet anställda medan vissa företag inom handeln räknar med att nyanställda.

De flesta företag uppger att man fortsätter att använda sig av bemanningsföretag för att klara tillfälliga toppar i efterfrågan, till exempel beroende på säsongsvariationer. Detta trots att bemanningsföretag på lång sikt ofta är en dyrare lösning. Företagen använder även så kallade "tidsbankar" och utkontraktering av delverksamheter för att lättare hantera variationer i efterfrågan. Det förefaller som att flexibiliteten i produktionen hos många företag nu är

Diagram 4. Sysselsättningen

Viktade nettotal

Anm. Viktade nettotal baserade på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen. Frågan avser företagens bedömning av sysselsättningen de senaste och de kommande tre månaderna. Nettotalen i diagrammet är saldot mellan andelen svar att sysselsättningen ökat (förväntas öka) respektive minskat (förväntas minska).

större än innan den finansiella krisen. Den osäkra framtiden medför att företagen måste ha en hög beredskap för att snabbt kunna anpassa produktionen.

”OFÖRÄNDRADE PRISER - DET TROR VI INTE ÄR REALISTISKT NU”

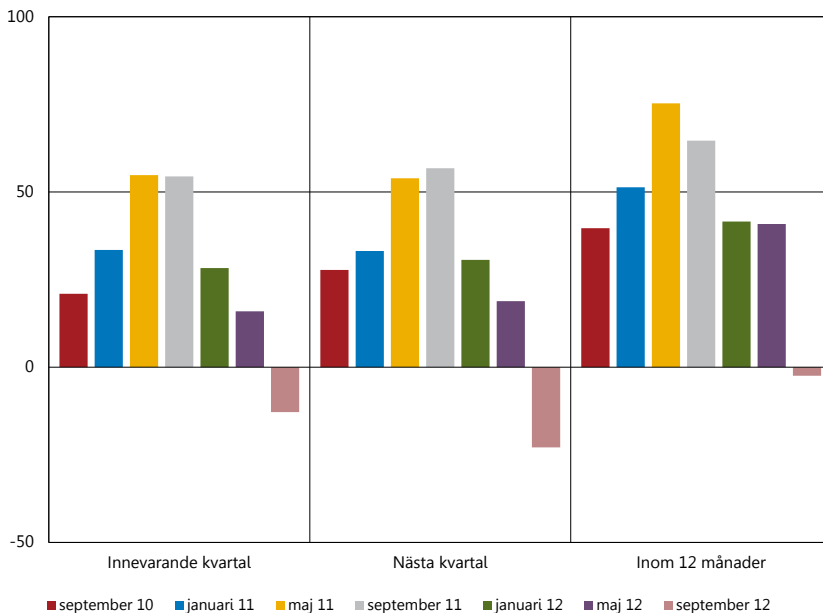
En stor del av de intervjuade företagen säljer varor och tjänster till andra företag och dessa priser varierar vanligtvis mer än konsumentpriserna. Generellt upplever företagen en hård priskonkurrens och hänvisar ofta till denna i sina bedömningar av prisutvecklingen. Det är nu också fler företag som räknar med prissänkningar än prishöjningar (se diagram 5). Även om företagen ofta betonar att osäkerheten är stor är det uppenbart att deras prisförväntningar är markant förändrade jämfört med tidigare.

Det är nu och under nästa kvartal som förväntningar om lägre priser är tydligast. Även planerna för kommande 12 månader tyder på fortsatt sänkta priser. Flera företag har förhoppningar om att hålla priserna oförändrade, samtidigt som de hyser farhågor för att det inte är möjligt. Ett företag uttryckte detta på följande sätt: ”Planen är noll, men det tror vi inte är realistiskt i rådande läge”

Bilden är delvis annorlunda för företagen inom handeln. Dessa företag förväntar sig i allmänhet prishöjningar under de kommande tolv månaderna. Men gemensamt är att också företagen inom handeln betonar att en hård konkurrens sätter snäva gränser för

Diagram 5. Prisförändringsplaner

Viktade nettotal

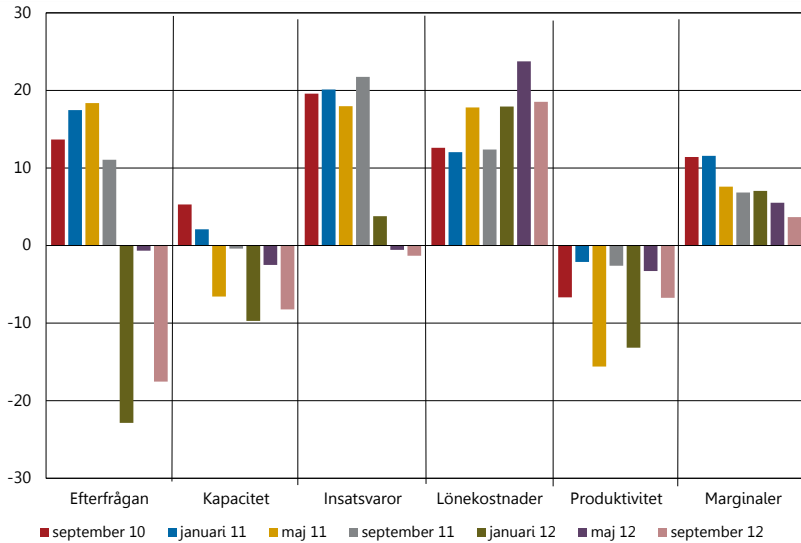
Anm. Viktade nettotal baserade på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen. Staplarna visar nettoandelen företag som tänker höja/sänka sina priser under innevarande, nästa kvartal och under de kommande tolv månaderna. Varje stapel avser svar vid ett undersökningstillfälle.

prisutvecklingen. Många av dem räknar med att sänka sina priser på importerade varor helt eller delvis motsvarande växelkursförändringarna.

MARGINALERNA KOMMER I KLÄM

De faktorer som påverkar företagens prissättningsplaner under de kommande tolv månaderna framgår av diagram 6. Priserna pressas enligt företagen av den svaga efterfrågan och av att det finns ledig kapacitet i många branscher. Ytterligare en faktor som antagligen haft stor betydelse för svaren har varit den snabba förstärkningen av den svenska kronan under sommaren. Eftersom många av exportföretagen är pristagare på den internationella marknaden pressas de egna marginalerna av att kronan blivit starkare och flera företag ser små möjligheter till att återställa marginalerna. Kostnadsutvecklingen för insatsvaror utgör generellt sett inte längre något motiv för prishöjningar. Det har i sin tur att göra med fallande råvarupriser och en starkare krona. Högre lönekostnader är fortsatt en viktig anledning för företagen att höja priserna. Företagens ambition är ofta att kompensera stigande lönekostnader med en stark produktivtetsutveckling men för närvarande hämmas denna ambition av fallande volymer.

Diagram 6. Orsaker till prissättningen kommande tolv månader
Viktade nettoandelar i procent

Anm. Viktade andelar baserade på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen. Staplarna visar den relativa andelen (netto) för de olika faktorer som påverkar priserna uppåt eller nedåt på tolv månaders sikt uttryckta i procent vid undersökningstillfällena mellan september 2010 och september 2012.

Svaren från företagen om faktorer som styr prissättningen framöver skiljer sig delvis åt mellan olika delar av näringslivet. Tydliga skillnader finns när det gäller påverkan från insatsvaror och produktivitetsutvecklingen. Inom industrin är stigande priser på insatsvaror inte ett skäl till att höja priserna, medan flera företag inom handeln fortsatt hänvisar till stigande priser på insatsvaror. Produktivitetsutvecklingen har ofta varit en faktor som hållit tillbaka prisökningarna inom industrin. Det gäller också framöver, men bara i begränsad utsträckning. Inom handeln finns det fler företag som ser produktivitetsutvecklingen som en faktor som kan hjälpa till att hålla tillbaka prishöjningarna.

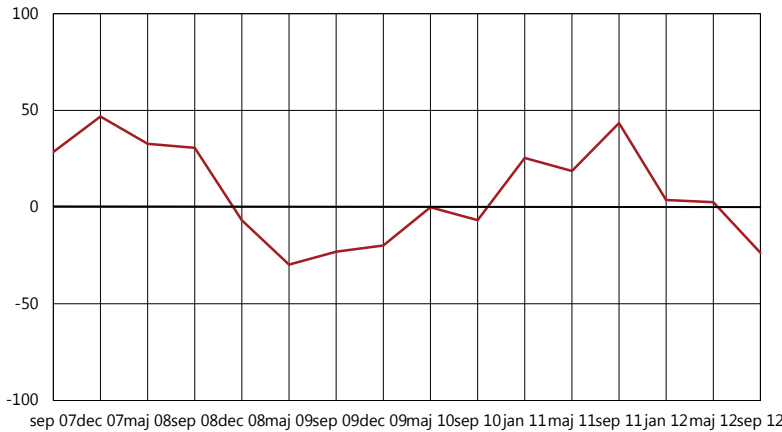
”EFTERFRÅGAN GÅR NED SAMTIDIGT SOM KRONAN ÄR STARK – PROBLEM I KVADRAT”

Företagen uppger att den egna lönsamheten har sjunkit kraftigt på senare tid och de flesta är nu missnöjda med lönsamheten (se diagram 7).

Den svaga efterfrågan och stillastående eller fallande priser på vissa marknader gör det svårt för de svenska företagen att höja sina egna priser och marginaler, vilket påverkar lönsamheten negativt. En del branscher gynnas av en starkare krona tack vare att de importerar

Diagram 7. Lönsamhet

Nettotal

Anm. Viktade nettotal baserade på antalet anställda i Sverige hos de intervjuade företagen. Frågan avser företagets bedömning av lönsamheten för närvarande. Nettotalen i diagrammet är saldot mellan andelen svar att lönsamheten är god respektive dålig.

mycket, men även i dessa fall förefaller det sannolikt att priserna kommer att påverkas av den starka konkurrensen. Lönsamheten i somliga exportbranscher pressas kraftigt av den starkare kronan och dessa företag planerar därför att genomföra omfattande rationaliseringar och kostnadsbesparingar.

I många av intervjuerna har lönsamhetsproblemen och svårigheterna att höja priserna uppgetts som ett stort bekymmer. Dessa svårigheter har sannolikt färgat många av företagets svar på frågorna.

Sveriges riksbank
102 37 Stockholm

Tel 08-787 00 00
Fax 08-21 05 31
registratorn@riksbank.se
www.riksbank.se